

‘WALK OR DIE’

Wat een dystopische thriller van Stephen King mij over onze omgang met ongedocumenteerde migranten leerde

Nicolien de Gier, foto's: Maria Heijndael

Mijn veldwerk is inmiddels geëindigd, maar het houdt mij nog steeds dagelijks bezig. Zo gebeurde het dat ik op een woensdagmiddag ter afleiding en ontspanning een film opzette van Stephen King, omdat de trailer mij intrigeerde. Die afleiding maakte al gauw plaats voor verbijstering en bezorgdheid.

Het lijkt wel een filmscène! Een uitspraak die we nog wel eens doen in het dagelijks leven. Om te verwijzen naar een gebeurtenis in de realiteit die zó onwerkelijk mooi is, dat het wel een perfect opgezette film-scène lijkt. Toen ik *The Long Walk* (2025; verfilmd boek van Stephen King) keek, gebeurde precies het tegenovergestelde. Bij verschillende scènes uit deze dystopische horrorthriller moest ik namelijk denken aan het veldwerk dat ik afgelopen anderhalf jaar heb uitgevoerd onder ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld. ‘Het is net zo in de Nederlandse samenleving,’ bedacht ik mij. Toen de film afgelopen was en de aftiteling over het scherm rolde, bleef ik zitten. Niet met een sprookjesgevoel vanwege een verblindende filmscène, en ook niet met een ontspannen brein vanwege de afleiding van mijn (vaak) pittige onderzoeksonderwerp. De film liet mij achter met een ongemakkelijk gevoel,

omdat ik zag hoe de dagelijkse realiteit van ongedocumenteerde migranten (waaronder zij die slachtoffer zijn van huiselijk geweld) vormen begint aan te nemen van de gecreëerde werkelijkheid in deze dystopische thriller. In gesprek met mijn partner aarzelden we of ik deze vergelijking kon maken: was het niet wat overdreven? De vergelijking liet mij echter niet los, en in de tijd daarna raakte ik aan de hand van concrete connecties tussen de film en mijn veldwerk ervan overtuigd dat de vergelijking zeker gemaakt kan worden, en dat dit reden is tot zorg en reflectie.

Door een aantal filmscènes naast veldwerkscènes te leggen, zal ik illustreren hoe een vijandig, rigide beleidssysteem met vage termen (zoals ‘eigen kracht’, ‘zelfredzaamheid’, etc.) en vage beleidsdoelgroepen (zoals ‘ongedocumenteerden’), concrete, onmenselijke, desastreuze gevolgen heeft

op individueel niveau. Ik reflecteer ten slotte kort op hoe ik mij hiertoe als onderzoeker én medemens verhoud. Ik eindig met een uitnodiging om als lezer positie in te nemen in de huidige vergelijking, om te laten zien dat we allemaal getuigen en dus allemaal onderdeel zijn van deze realiteit.

The Long Walk

De film vindt plaats in een denkbeeldig Amerika in 1970, geregeerd door een totalitair, militair regime. Het land gaat gebukt onder een economische depressie en een burgeroorlog. Om het patriotisme en de werkethiek van burgers te inspireren bestaat een jaarlijkse wandelwedstrijd. In deze 'Long Walk' loopt een groep van 50 mannen net zolang door tot één van de mannen overblijft. De regels zijn simpel: je loopt ten minste 4.8 kilometer per uur (3 *mph*) op de weg en er zijn geen rustmomenten. Deelnemers krijgen maximaal drie waarschuwingen, waarna uiteindelijk een executie volgt door iemand van het systeem. De wandelaar die overblijft, wint een gigantisch geldbedrag en een wens naar keuze.

Eén voor één verliezen de deelnemers van zichzelf of overschrijden ze de regels van de Walk, met een executie tot gevolg

De film volgt hoofdrolspeler nummer 47 (Raymond Garraty). Hij doet mee aan de Long Walk (hierna: de Walk) om de moord op zijn vader te wreken op het hoofd van het systeem en initiator van de Walk ('The Major'). Tijdens de Walk ontvouwt zich een beeld van jonge mannen die samenwerken en strijden tegen elkaar en zichzelf, ieder met hun eigen nummer en met hun eigen

motivatie. Het systeem is voortdurend aanwezig om de Walk te documenteren en waar nodig dodelijk in te grijpen. Eén voor één verliezen de deelnemers van zichzelf of overschrijden ze de regels van de Walk, met een executie tot gevolg. Nummer 47 en 23 (Peter McVries) ontwikkelen een bijzondere band en blijven uiteindelijk samen over. Als ze een stad binnenlopen waar een grote menigte toeschouwers zich heeft verzameld om getuige te zijn van de finale, besluit nummer 47 om zijn wandelen te staken. The Major executeert hem en nummer 23 wint de Walk. Deze laatste voert vervolgens de wens van nummer 47 uit, door The Major te executeren, waarna hij zijn wandeling vervolgt. Het systeem is immers niet veranderd.

Diepgaande gesprekken worden gevoerd tussen de deelnemers onderling, die uiteindelijk allemaal weten dat ze op een punt in de wedstrijd het tegen elkaar moeten afleggen. Het is één van de dialogen tussen nummer 47 en 23 die mij liet realiseren hoe een dergelijk systeem voor ongedocumenteerden (en slachtoffers van huiselijk geweld in het bijzonder) meerdere overeenkomsten vertoont. Ook zag ik de concrete, schadelijke effecten die de hoofdrolspelers (h)erkennen van het systeem terug in de dagelijkse levens van mijn respondenten. Ik realiseerde mij een drietal punten:

1. Vaagheid in beleid creëert de illusie dat kiezen uit onmenselijke alternatieven een 'vrijwillige' aangelegenheid is.
2. Het reduceren van (ongedocumenteerde) migranten tot een vage, homogene beleidsgroep die gecontroleerd moet

worden, werkt dehumaniserend en distantiërend.

3. Vage beleidstermen als 'zelfredzaamheid' en 'eigen kracht' leggen de verantwoordelijkheid bij het individu, waardoor onterecht de verantwoordelijkheid van het systeem wordt ontlopen.

Onvrijwillige keuze

Vergelijking 1: De keuzevrijheid om deel te nemen aan de Long Walk en de keuzevrijheid in de levens van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld om bij hun partner in Nederland te blijven zijn te betwisten.

Hoewel de deelname aan de Walk strikt genomen vrijwillig is, schrijven alle jonge mannen uit Amerika zich in wanneer zij 18 jaar zijn. De jonge mannen hebben de hoop om te winnen en de levenssituatie van hun familie en zichzelf te verbeteren. Het is de volgende dialoog die de onderliggende werking van het systeem aan het licht brengt:

McVries (#23): *'When the system backs people into a corner, points to an escape hatch and says, that's the only way out. Off course we're all going to try to go through it. We've been set up to believe it's the only way, the honorable way. I mean, even though only fifty of us get picked in the lottery, all the boys in this country put in for it when they make qualifying age. I'm not exaggerating. Everyone puts in, even though it's not required. Cause we're all so fucking desperate.'*

Garraty (#47): *'And what does that tell you?'*

McVries (#23): *'What?'*

Garraty (#47): *'Nobody signs up for this. Not really.'*

Stebbins (#38): *'It's not smart to talk bad about The Long Walk. That's dissent, and it's punishable by...'*

Garraty (#47): *'Arrest me...'*

McVries (#23): *'Are you gonna arrest him?'*

Continues: *'You've got a point, Garraty.'*

'They say we have a choice to sign up for the lottery, but do any of you know anyone, ever, who hasn't?'

Strikt genomen hebben de deelnemers een keuze om zich wel of niet in te schrijven en dus om zich te onthouden van de wedstrijd. De wandeling heeft een afschrikwekkend laag overlevingspercentage (0.02%) en alsnog zien alle jonge mannen het als de beste optie om zich in te schrijven. McVries brengt dit onder woorden en stelt dat er een gebrek aan alternatieven is, waardoor de jonge mannen richting de keus tot deelname gepusht worden. Ze kiezen de mogelijkheid die het minst slecht is of (hoewel in formeel opzicht anders gepresenteerd) als enige reële optie wordt gezien. In zijn bekritiserende van het systeem wordt McVries gewaarschuwd door Stebbins, waaruit blijkt dat het uitspreken over de *status quo* risicovol is. Blijkbaar laat het totalitaire regime geen kritisch tegengeluid toe. De verantwoordelijkheid van het systeem voor de levensomstandigheden van haar burgers wordt zo volledig genegeerd. Als vanzelf lijkt de verantwoordelijkheid bij de individuele deelnemers neergelegd te worden. De mannen kiezen er immers zelf voor om deel te nemen aan de marathon: het systeem vraagt niet van ze om te gaan. Het was deze scène die mij deed denken aan de realiteit van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld die ik

tijdens mijn veldwerk onder ogen kwam te zien. Meerdere respondenten kwamen in gedachten langs, maar ik moest in het bijzonder denken aan Yulia, een Algerijnse vrouw die voor haar verblijfsvergunning afhankelijk was van haar partner. Haar partner werd steeds gewelddadiger, wat zich ook steeds meer uitte richting haar twee minderjarige zonen. Het moment dat ze wanhopig werd, was het moment dat hij dreigde met het terugsturen van een van haar minderjarige zonen naar Algerije. In één van de hulpverleningsgesprekken die ik observeerde, omschreef ze hoe ze moest kiezen uit twee kwaden: blijven bij haar partner, met het risico dat haar kinderen ook steeds meer geweld moesten ondergaan, om uiteindelijk een zelfstandige verblijfsvergunning aan te vragen. Of haar partner verlaten, ongedocumenteerd worden en met haar kinderen op straat belanden, waardoor ze uiteindelijk ook het risico liep om haar kinderen kwijt te raken aan de Kinderbescherming. Een mogelijke derde optie zou zijn dat ze haar huiselijk geweld kenbaar zou maken bij de politie en bij Veilig Thuis, maar zonder concreet bewijs zou ook die optie al gauw vruchteloos zijn.

Het moment dat ze wanhopig werd, was het moment dat hij dreigde met het terugsturen van een van haar minderjarige zonen naar Algerije

De vergelijking is snel gemaakt: ook ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld willen hun levensomstandigheden verbeteren en doorgaan met hun leven zonder slachtofferschap van huiselijk geweld. Om aan dat geweld te ontsnappen

hebben ze strikt genomen ook keuzevrijheid, net als de deelnemers van de Walk. Ze hebben de keuze om bij hun (gewelddadige) partner te blijven of deze te verlaten, alsook om in Nederland te blijven of het land te verlaten. Op soortgelijke wijze als in de film vraagt het Nederlandse veiligheidssysteem niet van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld om bij hun gewelddadige partner te blijven. Dit zou onethisch en inhumain zijn, en ingaan tegen allerlei verdragen ingesteld om de positie van (onder meer ongedocumenteerde) slachtoffers van huiselijk geweld te beschermen, bijvoorbeeld de EU-slachtofferrichtlijn (De Gier, 2024). En toch bleek uit mijn veldwerk dat (on)bedoelde onderliggende dynamieken in het Nederlandse veiligheidssysteem er toe leiden dat ongedocumenteerde slachtoffers geen beter alternatief zien dan te blijven bij hun gewelddadige partner.

Dehumanisering: Nummer 47

Vergelijking 2: Deelnemers aan de Long Walk worden gereduceerd tot een nummer en de Long Walk wordt gevolgd door de samenleving, uit angst voor en tegelijkertijd onverschilligheid jegens het lot van de deelnemers. Ongedocumenteerde migranten worden in de Nederlandse samenleving gereduceerd tot een bedreiging en hun zoektocht naar hulp wordt door de samenleving gevolgd, uit angst voor en tegelijkertijd onverschilligheid jegens het lot van deze mensen.

De film begint met een scène waarin we een inkijkje krijgen in het leven van Raymond Garraty. De moeder van Garraty

zet hem af bij het startpunt van de marathon en smeekt hem om zich alsnog terug te trekken. Het schept een beeld van een jonge man met een wanhopige moeder, die haar man is verloren aan The Major en tegelijkertijd beseft dat de kans aanzienlijk is dat ze haar zoon aan dezelfde persoon zal verliezen. Het humaniseert de hoofdrolspeler en diens familie, het wekt empathie op en als vanzelf was ik als kijker van de film begaan met het lot van Garraty. Het systeem is niet geïnteresseerd in het persoonlijke verhaal en de motivatie van Garraty, maar voor de kijker vermenschlijkt het hem en roept het empathie op. De kijker zou bijvoorbeeld kunnen begrijpen dat Garraty wraak wil nemen op de moordenaar van zijn vader. De kijker zou ook (net als nummer 38) kunnen begrijpen dat de enige wens van Stebbins (als bastaardzoon van The Major) is om opgenomen te worden in het gezin van zijn vader. Aan de start van de marathon en in het verloop van de Walk wordt Garraty gereduceerd tot een nummer (47). De ketting met zijn nummer bungelt om zijn nek, net als bij de overige 49 deelnemers die een nummer hebben toegewezen gekregen. Waar dit gedaan kan zijn uit gemak (in het huidige leven krijg je bij een marathon ook een startnummer), heeft het in de film een dubbele betekenis. Eenmaal begonnen aan de marathon ben je niet meer dan één van die 50 mannen die wanhopig genoeg is om zijn leven op het spel te zetten met 0.02% kans op overleving. Het creëert distantie tot de mens achter het nummer, waardoor het mogelijk wordt om vanaf een afstand toe te kijken zonder te hoeven ingrijpen in deze wedstrijd waar basisbehoeften en mensenrechten onder druk staan.

Deze reductionistische en dehumaniserende praktijken gebeuren ook in de Nederlandse samenleving wanneer (ongedocumenteerde) migranten worden weggezet als een vage, homogene beleidsgroep. Op meerdere manieren werd het reduceren van de menselijkheid van migranten zichtbaar tijdens mijn veldwerk:

- In veel hulpverleningstrajecten was verblijfstatus bepalend voor het wel of niet krijgen van zorg en bescherming (De Gier, 2024). De eerdergenoemde Yulia is een vrouw, een moeder, een vriendin, een buurvrouw, een leerling in de Nederlandse taal, een slachtoffer van huiselijk geweld, een dierenarts in Algerije en een ongedocumenteerd persoon. Allemaal identiteitskenmerken van dezelfde persoon, maar de (het gebrek aan) verblijfstatus bepaalde haar hulpverleningstraject.
- Een andere manier waarop ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld gedwongen worden om in de geweldssituatie te blijven, is als hun situaties worden afgedaan als ‘cultuurprobleem’ of als er een onredelijk beroep wordt gedaan op de individuele verantwoordelijkheid door vage beleidstermen te gebruiken als ‘zelfredzaam’ of ‘veerkrachtig’ (zie ook de laatste paragraaf). De Marokkaanse Zaza kon niet geholpen worden door de Veiligheidszorg, ‘want huiselijk en seksueel geweld was nu eenmaal een probleem dat voorkomt in de Marokkaanse cultuur’.
- In het heersende maatschappelijke narratief wordt de migrant gereduceerd tot een gevaar, als *the other who must*

be feared (Franko, et al., 2019; Van der Woude, 2021). In deze retoriek worden migranten niet alleen gezien als ‘ongewild’, maar ook als bedreiging, waarbij ze worden geportretteerd als *rapefugees, crimmigrants, terrorists, or carriers of diseases* (Van der Woude, 2021; Bosworth & Guild, 2008, p. 703; Franko, 2019).

Als gevolg van deze ontmenselijking van (ongedocumenteerde) migranten tot een kenmerk (juridische status, cultuurprobleem, bedreiging) komen hun basisbehoeften en mensenrechten onder druk te staan. Tijdens mijn veldwerk zag ik dat als gevolg van deze vaagheid in beleidsretoriek en het daardoor uitblijven van zorg en bescherming, ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld hun gedragingen aanpassen om een leven in schijnveiligheid te leiden. Zoals de Malinese vrouw Asmaa die zolang zij haar huur betaalt en niet praat, ‘veilig’ is in haar slaapkamer. Vrouwen als Asmaa leven met een steeds kleiner wordende, maar wel aanwezige hoop dat ze het zullen overleven of dat het leven op een dag beter wordt. Net als in de Walk: uit iedere staat wordt een enkel persoon gekozen, maar ieder volgend jaar biedt zich een nieuwe mogelijkheid aan, wat de hoop op een betere toekomst levend houdt. Dit brengt mij terug bij mijn eerste vergelijking, waaruit bleek dat mensen onder de juiste omstandigheden tot uiterste alternatieven in staat zijn.

Collectieve verantwoordelijkheid, individuele strijd

Vergelijking 3: Deelnemers aan de Long Walk voeren een individuele strijd tegen een collectief probleem. Ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld worden ook teruggeworpen op hun individuele verantwoordelijkheid, terwijl hun situatie blijft bestaan door desastreuze beleidsdynamieken binnen de Nederlandse samenleving waarop zij geen invloed hebben.

Tot zover reflecteerde ik dat het Nederlandse veiligheidszorgsysteem sturend is voor de gedragingen en keuzeprocessen van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld. Door vage juridische- en beleidstermen worden mensen die tot de vage en ‘gevaarlijke’ beleidsgroep (ongedocumenteerde) migranten behoren, uitgesloten van de veiligheidszorg. Het Nederlandse veiligheidsbeleid heeft daarnaast het (on-) bedoelde gevolg dat ongedocumenteerde migranten worden geportretteerd als verantwoordelijk voor hun eigen slachtofferchap. Dit vormt de laatste vergelijking.

Vrouwen als Asmaa leven met een steeds kleiner wordende, maar wel aanwezige hoop dat ze het zullen overleven of dat het leven op een dag beter wordt

De film *The Long Walk* in zijn geheel laat op een treffende manier zien hoe een individu zijn weg moet vinden in een collectief systeem, waarbij de uitvoering van het systeem selecteert en differentieert tussen individuen. De winst van één deelnemer gaat ten koste van 49 andere deelnemers.

En de deelnemers zijn zich hiervan bewust. Er kan maar één persoon de winst verdienen, en dat is degene die blijft lopen en niet opgeeft. Hierin ligt duidelijk de nadruk op de zelfredzaamheid van de individuele deelnemer. Het is een overtuiging die ook ten grondslag ligt aan de zelfredzaamheidsgedachte van het Nederlandse veiligheidszorgsysteem. De onderliggende overtuiging is dat individuen hun problemen op kunnen lossen op eigen kracht en met de kracht van hun sociale netwerk. Dit sluit echter niet aan op de realiteit van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld, die gezien de aard van het slachtofferschap en (het gebrek aan) verblijfstatus tekortschieten in eigen kracht en sociaal netwerk, waardoor ze verdwijnen in de onzichtbare en preciaire wereld van de illegaliteit (De Gier, 2024). Het deed mij denken aan mijn gesprekken met Katy, een jonge Venezolaanse vrouw, zwanger van de man die haar op straat zette en vervolgens de politie belde dat ze ongedocumenteerd was. De politie die op het incident afkwam, bracht haar (vanwege haar gebrek aan verblijfstatus) onder in een huis met andere Venezolaanse migranten.

Zij spoorden Katy aan om haar baby te laten aborteren. De politieagent gaf aan dat ze dan moest volhouden bij haar partner, om uiteindelijk via haar ongeboren kindje een verblijfsvergunning te krijgen. Zo nu en dan kon ze op de bank slapen van een Franse familie die ze toevallig een keer was tegengekomen toen ze verdwaald was in het park. En dus ging Katy weer terug, want zij had verder geen netwerk, ze wilde haar baby houden en ze kon niet terecht in de opvang. Ze was weer op zichzelf aangewezen.

Naast de nadruk op zelfredzaamheid, ligt er in de film een nadruk op de verdienste van de winnaar. Deze verdienste gaat logischerwijs ten koste van de andere deelnemers: zonder verliezer(s) is er geen winnaar. En toch is de winnaar niet per se de deelnemer die het sterkst is en het grootste uithoudingsvermogen heeft. Stebbins portretteert een sterk gespierde jonge man, die fysiek gezien wellicht de beste kandidaat zou zijn om de Walk te winnen. Factoren buiten zijn invloed (zoals een longontsteking die hem parten speelt) laten hem uiteindelijk opgeven. Ik moest hierbij denken aan een vergelijkbare trend die waarneembaar is wanneer het gaat om ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld, die in hun zoektocht naar zorg en bescherming als het ware op een meetlat van verdienste (*deservingness*; Furusho, 2018) worden geplaatst. Het is daarbij niet de vraag welke persoon het meest benadeelde slachtoffer is, welke situatie het meest schrijnend is, maar welk slachtoffer wordt gezien als het meest ideale slachtoffer (Christie, 1986) en de status verdient. Tijdens mijn veldwerk kwam dit naar voren als: het slachtoffer dat een relatief gezien gunstig hulpverleningstraject tegemoet gaat, wordt geholpen voor het ongedocumenteerde slachtoffer dat geen toekomstperspectief heeft. Er zijn immers beperkte middelen en deze zullen ter beschikking worden gesteld aan het slachtoffer dat het meest ideaal wordt gevonden. De factoren die bepalen in hoeverre iemand aan het beeld van het 'ideale slachtoffer' voldoet, lopen uiteen van het individuele tot het systemische niveau. Zo moest Sef, als Surinaamse man, opboksen tegen het stereotype dat slachtoffers van huiselijk

geweld doorgaans vrouw zijn. En dat brengt mij weer terug bij de dehumanisering en uitsluiting van deze slachtoffergroep. Het ongedocumenteerd slachtoffer van huiselijk geweld zal niet gezien worden als (ideaal) slachtoffer, als het maatschappelijke narratief rondom migranten er een is van dreiging en onveiligheid. Een individueel slachtoffer kan dus verliezen van het ideale beeld en zo de beperkte middelen vanuit de veiligheidszorg mislopen, omdat het systeem in de basis niet klopt en een individu daar te weinig tot geen invloed op heeft.

Geprivilegieerde getuige

De vraag die bovenstaand relaas tot slot oproept is: waar sta ik als onderzoeker in deze vergelijking? Uiteindelijk lopen Garraty en McVries in de film 533 kilometer (331 miles). Ik zocht wat afstanden op en het bleek vergelijkbaar te zijn met een autorit van het ministerie van Justitie en Veiligheid in Den Haag naar de Duitse stad Hamburg. In de film zitten hier en daar groepjes mensen langs de kant van de weg om naar de deelnemers te kijken en getuige te zijn van de mensonterende wandeling. Wellicht zitten er zelfs een aantal jonge mannen tussen die met teleurstelling toekijken, omdat zij niet ingeloot zijn.

Als onderzoeker kan ik mij slechts positioneren langs de route die ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld afleggen, te midden van de andere toeschouwers. Als onderzoeker heb ik slechts een klein deel gezien van de tocht, en dit kleine deel was voldoende om niet enkel toe te schouwen; ik voel de urgentie om het onrecht zichtbaar te maken. In dit opzicht

werken collega-onderzoeker Didier Boost en ik momenteel samen, om te reflecteren op de rol en verantwoordelijkheden die een onderzoeker in een dergelijke situatie heeft. Tijdens een van onze gesprekken omschrijft Boost zijn positie in het veldwerk onder ongedocumenteerde migranten treffend als die van een 'geprivilegieerde getuige'. Getuige zijn in het leven van ongedocumenteerde migranten gaat gepaard met een continue blootstelling aan menselijk lijden en dehumanisering, en wakkert het verantwoordelijkheidsgevoel van een onderzoeker aan om dit onrecht te onthullen wanneer deze daar de mogelijkheid en middelen voor heeft.

In deze reflectie heb ik het Nederlandse veiligheidszorgsysteem naast een dodelijke marathon in een dystopische film gelegd. Ik ben mij ervan bewust dat ik een heftige vergelijking maak. Een vergelijking met expliciete kritiek op het huidige veiligheidszorgsysteem. Waar de deelnemers van de Walk hun woorden moesten wegen en waar de woorden van ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld vaak niet gehoord worden, kan ik wel hun ervaringen zichtbaar maken en hun verhaal laten horen. Die verantwoordelijkheid heb ik, als medemens en als onderzoeker. Dit roept tot slot bij mij de vraag op: waar ziet de lezer zichzelf staan in deze vergelijking? Welke rol neem je in als beleidsmaker, beleidsuitvoerder, als burgers, als medemens, wanneer je over de rand van je eigen perspectief durft te kijken naar de realiteit die zich voor je ogen afspeelt?